

TALOUTTA
JA TYÖELÄMÄÄ
1/2021

Ammattiyhdistysliikkeen vaikutus tuloeroihin ja kilpailukykyyn

Ari-Matti Näätänen | Turun Yliopisto | Tohtorikoulutettava

STTK:n julkaisusarja

STTK:n julkaisusarja 1/2021

Ammattiyhdistysliikkeen vaikutus tuloeroihin ja kilpailukykyyn

Ari-Matti Näätänen

Turun Yliopisto

Tohtorikoulutettava

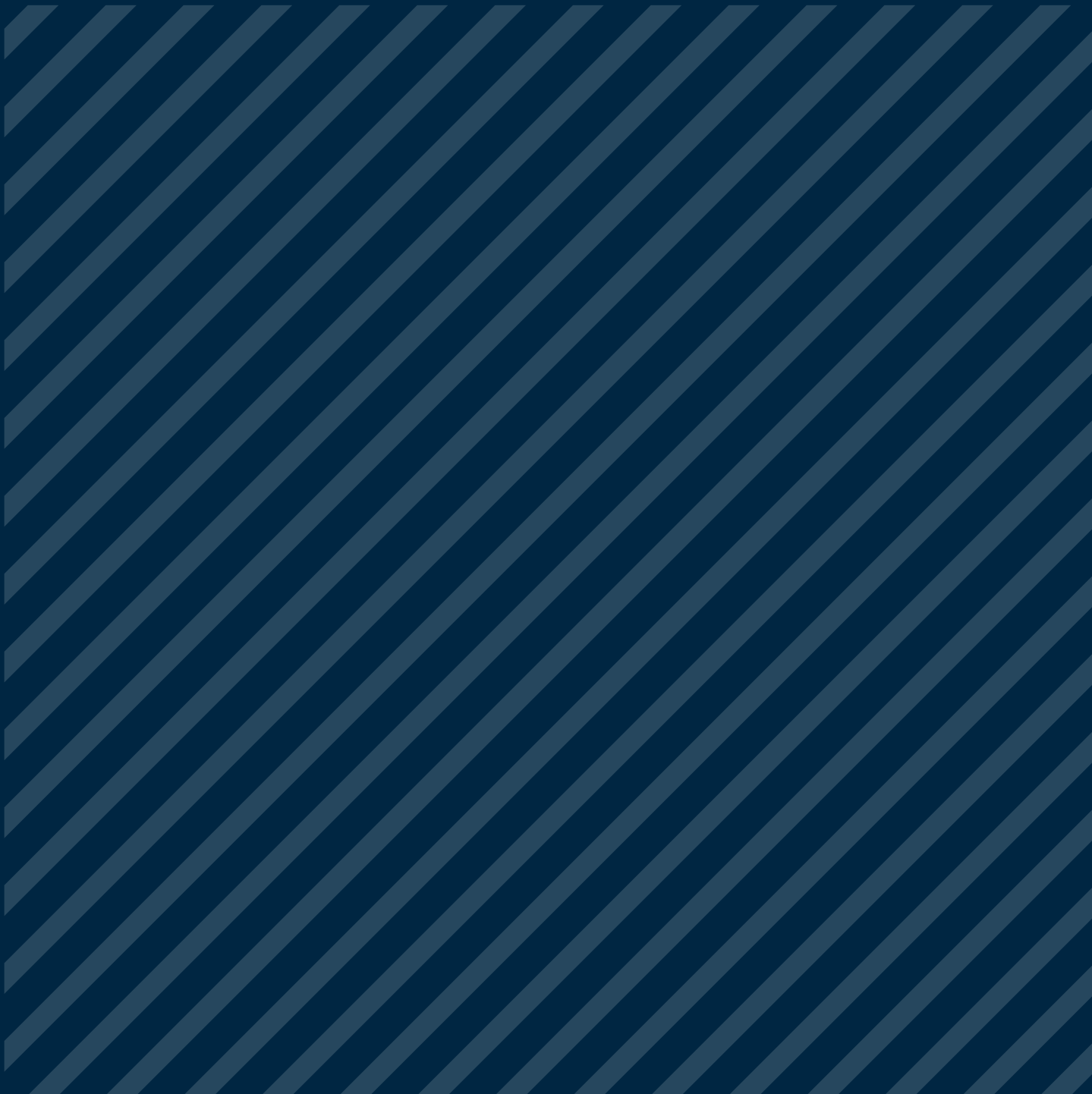
>> TALOUTTA JA TYÖELÄMÄÄ 1/2021

Ammattiyhdistysliikkeen vaikutus tuloeroihin ja kilpailukykyyn

Ari-Matti Näätänen, Turun Yliopisto, Tohtorikoulutettava

-
- 4 TIIVISTELMÄ
 - 6 JOHDANTO
 - 8 TULOKSET
 - 18 JOHTOPÄÄTÖKSET
-

Tiivistelmä

Selvityksessä tarkastelen ammattiyhdistysliikkeen (myöhemmin ay-liike) vaikutuksia tuloeroihin ja kilpailukykyyn OECD-maissa. Selvityksen tarkoitus on osallistua ay-liikkeen yhteiskunnallisesta roolista käytävään sosiaali- ja talouspoliittiseen keskusteluun viimeisimpien kansainvälisten aineistojen näkökulmasta.

Selvityksen perusteella ay-liike OECD-maissa toimii tuloeroja kaventavasti. Lisäksi maavertailussa havaitaan, että köyhyysrajan alapuolella olevien ihmisten osuus vähenee järjestäytymisasteen noustessa. Vaikka palkansaajien järjestäytymisaste on keskeinen tulonjaon tasaisuutta selittävä tekijä, työehtosopimusten kattavuudella näyttäisi olevan vielä voimakkaampi tuloeroja tasaava vaikutus.

Selvityksen sisältämän aineiston mukaan OECD-maissa keskimäärin 1 prosentin lisäys työehtosopimusten kattavuuteen vähentää tuloeroja 0,3 prosenttia. Tuloerot kaventuvat enemmän, jos sekä työehtosopimusten kattavuus ja järjestäytyminen ovat korkealla tasolla. Tulonjaon näkökulmasta näyttää siltä, että ay-liikkeen toiminta huomioi kansalaiset heidän jäsenstatuksestaan riippumatta.

Selvityksen mukaan ay-liikkeen yhteys kilpailukykyyn riippuu näkökulmasta. Ay-liikkeen sosiaali- ja talouspolitiikka vähentää pääomapakoa OECD-maissa lisäten todennäköisyyttä, että yritykset palaavat lähtömaahan. Kuitenkin ay-liikkeen negatiivisesta yhteystä kilpailukykyyn on viitteitä talouskasvun, yritysten liikevoiton ja yksityisten investointien näkökulmasta.

OECD-maiden vertailussa talouden globalisaatiossa pitkälle edenneissä maissa on muita useammin korkeampi järjestäytymisaste. Viimeisimpien aineistojen perusteella ay-jäsenyys ei vaikuta suoriin ulkomaisiin investointeihin OECD-maissa.

Aineistojen perusteella ay-liikkeen toiminta OECD-maissa lisää tulonjaon tasaisuutta ilman selkeitä haittavaikutuksia talouden kilpailukykyyn.

- **Ay-liike OECD-maissa toimii tuloeroja kaventavasti.**
- **Köyhyysrajan alapuolella olevien ihmisten osuus vähenee järjestäytymisasteen noustessa.**
- **Työehtosopimusten kattavuudella järjestäytymisastettakin voimakkaampi tuloeroja tasaava vaikutus.**
- **Keskimäärin 1 prosentin lisäys työehtosopimusten kattavuuteen vähentää tuloeroja 0,3 prosenttia.**
- **Ay-liikkeen yhteys kilpailukykyyn riippuu näkökulmasta.**
- **Ay-liikkeen toiminta OECD-maissa lisää tulonjaon tasaisuutta ja vähentää köyhyyttä ilman selkeitä talouden haittavaikutuksia.**

Johdanto

Keskustelu ammattiyhdistysliikkeen (ay-liike) roolista ja vaikutuksesta OECD-maissa on polarisoitunutta. Toisille ay-liike on ennustettavan talous- ja sosiaalipolitiikan turva, kun se edustaa palkansaajien näkemyksiä päätöksenteossa. Vastakkaisessa katsantokannassa ay-liike määritellään markkinahäiriköksi, jonka politiikka heikentää talous- ja sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamisen edellytyksiä. Keskustelun ajankohtaisuuden vuoksi on tärkeää selvittää, mikä on ay-liikkeen yhteys OECD-maiden tuloeroihin ja kilpailukyyn viimeisimpien aineistojen valossa.

Useimmille politiikkaa seuraaville tutun sisäpiiri-ulkopiiri-teorian (insider-outsider theory) mukaan ay-liike keskittyy työssäkävien jäsentensä edun ajamiseen ennen kaikkea palkkapolitiikassa. Tässä teoriassa (Blanchard & Summers 1986; Lindbeck & Snower 1987; Rueda 2005; 2007) ay-liikkeen yhteiskuntapolitiikan keskiössä on palkansaajien ostovoiman kasvattaminen esimerkiksi maksimoimalla palkankorotukset. Näin ollen ay-liike ei olisi kiinnostunut esimerkiksi tuloerojen kaventamisesta, koska se olisi työmarkkinoiden ulkopiiriläisten - eli työttömien - edun mukaista politiikkaa. Ay-liikkeelle olisi myös toissijaista taloudellisen kilpailukyyn parantaminen, etenkin jos se olisi ristiriidassa työssäkävien ay-jäsenten lyhyen aikavälin palkkapolitiittisten intressien kanssa. Teoriassa ay-liikkeen heikentymisen pitäisi johtaa tasaisempaan tulonjakoon ja parempaan kilpailukyyn työmarkkinoiden sisäpiiriläisten vähentymisen kautta.

Selvityksessä kysyn, millainen on ay-liikkeen yhteys OECD-maiden kehitykseen tuloerojen sekä taloudellisen kilpailukyyn näkökulmista. Kysymykseen vastaamiseksi tarkastelen tilastoaineistoja ja alan kirjallisuutta. Analyysissä käytetyt mittarit on kuvattu lyhyesti seuraavassa luvussa ennen tulosten raportointia¹. Keskustelen selvityksen yhteiskunnallisista vaikutuksista viimeisessä luvussa.

Sisäpiiri-ulkopiiri-teoria ei saa tulosten perusteella tukea. Havaitsen ay-liikkeen yhteyden tuloeroihin niiden kasvua hillitseväksi tai kaventavaksi sekä kirjallisuuden että alkuperäisaineistojen valossa. Lisäksi maavertailussa havaitaan, että köyhyysrajan alapuolella olevien ihmisten osuus vähenee järjestäytymisasteen noustessa. Ay-liikkeen yhteys kilpailukyyn riippuu näkökulmasta, kuten argumentoivat jo Freeman ja Medoff (1984). Kirjallisuuden näkökulmasta näyttö ay-liikkeen yhteydestä talouskasvuun tai ulkomaisiin investointeihin on joko olematonta, heikkoa tai ristiriitaista. Näyttäisi kuitenkin siltä, että avoimissa kansantalouksissa työväestö on muita useammin korkeasti järjestäytyntä (Kuvio 4). Kuitenkaan ulkomaisiin investointeihin ay-liikkeellä ei ole vaikutusta (Kuvio 5). Lisäksi ay-liikkeen toiminta vähentää yritysten muuttoa ulkomaille ja lisää niiden paluumuuton todennäköisyyttä (Shin & Lee 2019).

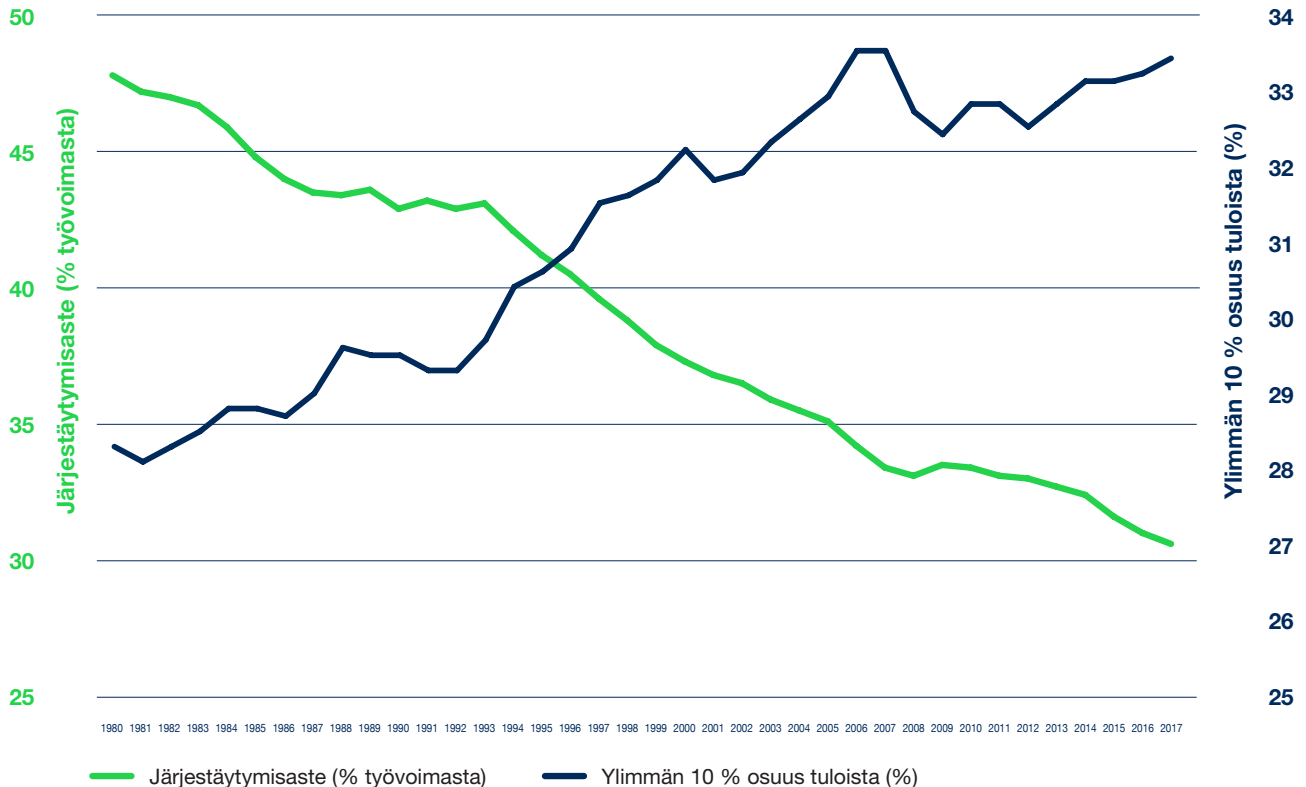
¹ Liite 1 Aineisto ja menetelmät kuvaa selvityksen toteutuksen leipätekstiä yksityiskohtaisemmin.

Tulokset

Ammattiyhdistysliikkeen yhteys tuloeroihin

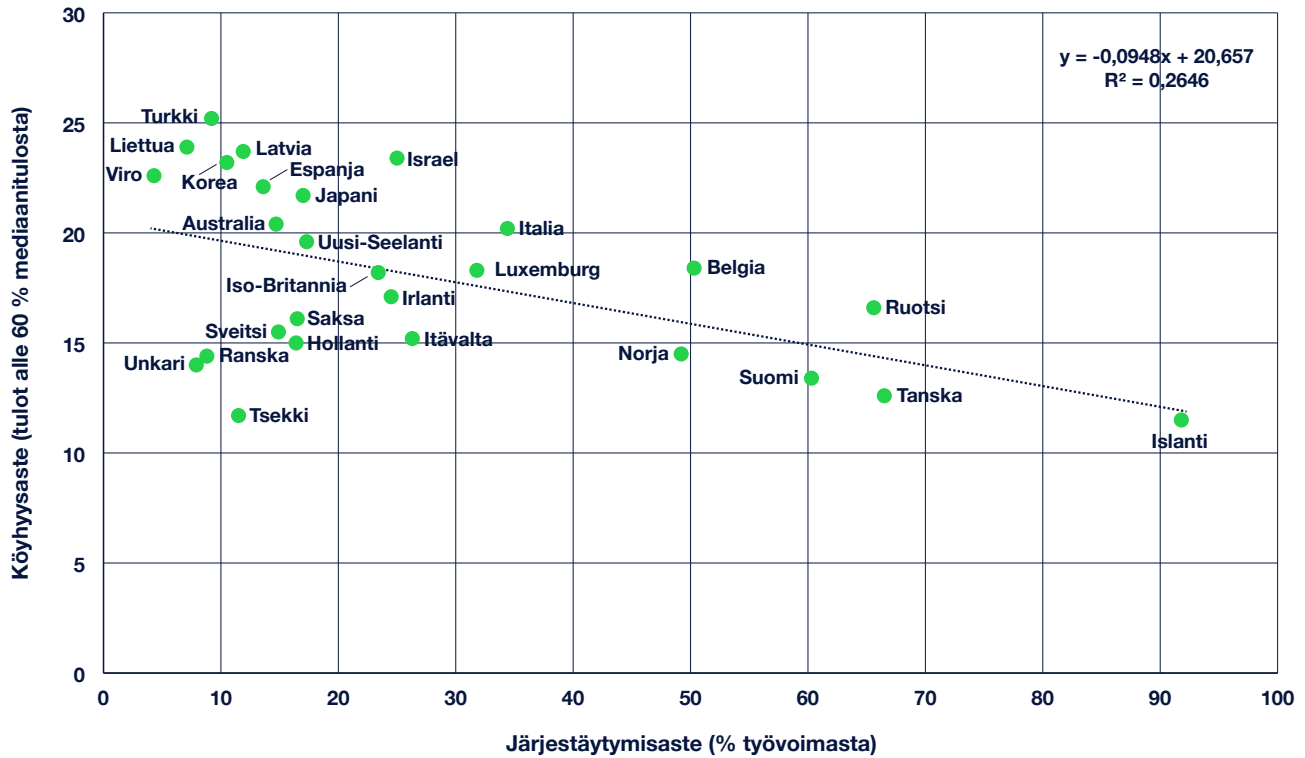
Kuviossa 1 tarkastelen järjestäytymisasteen ja ylimmän tulodesiilin tulojen kehitystä vuosina 1980–2017 OECD-maissa².

Kuvio 1. Järjestäytymisaste (vasen asteikko) ja ylimmän 10 % osuus kaikista tuloista (oikea asteikko) 17 OECD-maassa (vuosittainen keskiarvo) 1980–2017. Lähde: Visser 2019; WID 2021.

Kuvion 1 mukaan vuodesta 1980 vuoteen 2017 ylimmän tulodesiilin osuus palkka- ja pääomatuloista nousi 28 prosentista 33 prosenttiin 17 OECD-maassa. Tänä aikana ay-liikkeeseen kuuluvien työntekijöiden osuus työvoimasta laski 49 prosentista 31 prosenttiin. Ylimpään 10 prosenttiin kuuluvien tulonsaajien tulokehityksen nousujohteinen trendi on kääntynyt laskuun vain talouskriisien aikana. Näin on käynyt 1990-luvun alussa, 2000-luvun taitteessa ja vuoden 2008 finanssikriisissä. 1990-luvun lama ja 2008 kriisi näyttäisivät hetkellisesti vaikuttaneen ay-liikkeen jäsenmäärän alenevaan trendiin OECD-maiden tasolla.

²17 OECD-maata ovat: Australia, Itävalta, Belgia, Tanska, Suomi, Ranska, Saksa, Irlanti, Italia, Korea, Hollanti, Uusi Seelanti, Norja, Espanja, Ruotsi, Sveitsi, Iso-Britannia.

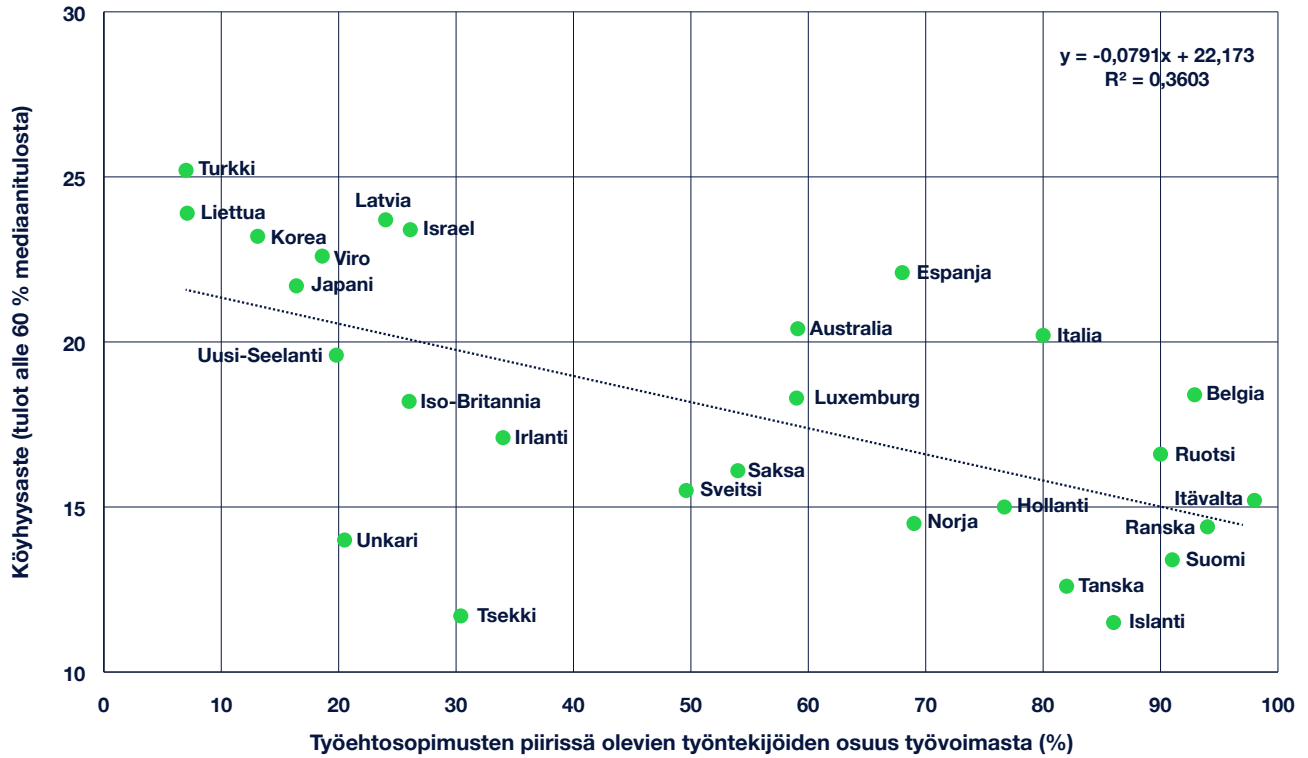
Kuvio 2. Järjestäytymisasteen yhteys köyhysasteeseen 25 OECD-maassa vuonna 2018.*
Lähde: Visser 2019; Maailmanpankki 2021a.

R=-0,5, p<0,01***

Selvityksessä käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot ovat 0,1(), 0,05 (**) ja 0,01 (***)

Kuvion 2 perusteella näyttää siltä, että köyhysasteen (60 % mediaanitulosta) alapuolella olevien henkilöiden määrä on pienempi vahvan ay-liikkeen maissa. Islanti, Tanska, Ruotsi, Suomi, Norja ja Belgia ovat maita, joissa köyhiä henkilöitä on verraten vähän. Ay-liikkeet taas ovat näissä maissa järjestäytymisasteella mitattuna OECD-vertailussa vahvimmat. Esimerkiksi Virossa, Turkissa, Latviassa, Liettuaassa ja Etelä-Koreassa järjestäytymisaste on alhainen, mutta köyhien määrä väestössä suuri. Tsekissä, Unkarissa, Sveitsissä, Ranskassa, Saksassa ja Hollannissa järjestäytymisaste ei ole samalla tasolla kuin Pohjoismaissa, mutta köyhien osuus on vastavasti alhainen. Muuttujien välinen yhteys on tilastollisesti merkitsevä (p<0,01).

Kuviossa 3 tarkastellaan ay-liikkeen yhteyttä köyhyysasteeseen (60% mediaanitulosta).

Kuvio 3. Työehtosopimusten piirissä olevien työntekijöiden osuuden yhteys köyhyysasteeseen 25 OECD-maassa vuonna 2018. * Lähde: Visser 2019; Maailmanpankki 2021a.

R=-0,6, p<0,01***

Selvityksessä käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot ovat 0,1(), 0,05 (**) ja 0,01 (***)

Kuvion 3 mukaan työehtosopimusten piirissä olevien osuus työvoimasta selittää köyhyysastetta voimakkaammin kuin kuviossa 2 analysoitu järjestäytymisaste. Kuviossa 3 selitysaste on 36 prosenttia ($R^2 = 0,36$). Muuttujien välinen yhteys on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,001$). Köyhyysaste on korkeampi Turkin, Liettuan, Korean, Latvian, Viron, Japanin, Uuden-Seelannin ja Iso-Britannian kaltaisissa maissa, joissa myös työehtosopimusten piirissä olevien työntekijöiden osuus työvoimasta on vähäisempi. Sen sijaan Pohjoismaissa, Itävallassa, Belgiassa, Islannissa ja Hollannissa työehtosopimusten piirissä olevien osuus työvoimasta on korkea, mutta köyhyysaste alhaisempi.

Taulukko 1. Ammattiyhdistysliikkeen yhteys tuloeroihin

ARTIKKELI	VAIKUTUS (+ / - / 0)	LISÄINFORMAATIOTA
Tridico, P (2017)	-	Korkea järjestäytymisaste korreloi negatiivisesti tuloerojen kanssa länsimaissa 1990-2013. Tuloeroja vähentävät myös sosiaalimenot. Finansiaatio eli rahoitusmarkkinoiden vallan ja merkityksen kasvaminen lisää tuloeroja. Ulkomaiset investoinnit, tuonnin osuus bkt:stä, työttömyys, toisen asteen suorittaneiden osuus, talouskasvu ja yritysveron taso eivät vaikuttaneet tuloeroihin.
Chauvel, L. & Schröder, M. (2017)	-	Viimeisen sadan vuoden aikana ay-liikkeen voiman väheneminen on johtanut tuloerojen kasvuun. Tuloerojen kasvu lisää työntekijöiden ay-järjestäytymistä.
Auguste, D. (2018)	-	Ammattiyhdistysliikkeen vaikutus on tuloeroja tasaava, vaikka globalisaatio heikentää ay-liikkeen neuvotteluasemaa. Tuloeroja kaventavat myös maahanmuutto, sosiaalimenot ja BKT per capita. Tuloeroja lisäävät väestön määrä ja koulutettujen osuus väestöstä. Talouden globalisaatio kaupalla ja ulkomaisilla investoinneilla mitattuna ja työvoiman tuottavuus (labour productivity) eivät vaikuta tuloeroihin. (s. 681.)
Fortuna, N. & Neto A. (2020)	-	Järjestäytymisastetta tärkeämpi tekijä on työehtosopimusten kattavuus (bargaining coverage), joka tasaa tuloeroja. Keskimäärin 1 prosentti työehtosopimusten kattavuuteen vähentää tuloeroja 0,3 prosenttia. Tuloerot kaventuvat enemmän, jos sekä työehtosopimusten kattavuus ja järjestäytymisaste ovat korkealla.

+ merkki ilmaisee, että tutkimuksen mukaan ay-liikkeen yhteys tuloeroihin on niitä lisäävä.

- merkki tarkoittaa päinvastaista tulosta ja 0 tarkoittaa yhteyden puuttumista.

Päättös tutkimuskysymyksen kannalta.

Taulukossa 1 tarkastellaan ay-liikkeen yhteyttä tuloeroihin käyttäen WID-aineistoa (World Inequality Database). WID-aineistossa tuloerojen käsite on määritelty eniten ansaitsevan kymmenyksen osuutena yksityishenkilöiden käytettävissä olevista rahatuloista (verojen ja tulonsiirtojen jälkeen) prosentteina. Tätä mittaria käytti kolmesta tuloeroja käsitelystä tutkimuksesta kaksi (Tridico 2017; Fortuna & Neto 2021). Daniel Auguste (2018) mittasi tuloeroja SWIID-aineiston (Standardized World Income Inequality Database: Solt 2016) gini-kertoimella (Posttax-and-transfers Gini coefficient). Molemmat tuloeroaineistot mittaavat markkinatuloja verojen ja tulonsiirtojen jälkeen eli käytettävissä olevia tuloja. Markkinatuloissa huomioidaan sekä työtulot että pääomatulot. Vaikka WID- ja SWIID-aineistoissa voi olla lieviä eroja yksittäisten maiden kohdalla aineiston keruutavan vuoksi, niiden korrelaatio länsimaiden tasolla on vahva (Solt 2016). Näin ollen näiden kolmen tutkimuksen tuloksia voidaan pitää vertailukelpoisina tuloerojen osalta. Tutkimuksista kaksi (Tridico 2017) ja (Auguste 2018) vakioivat sosiaalimenot analyysissään, mutta Fortuna ja Neto (2020) ei, mikä on syytä huomioida tulosten tulkinnassa.

JOKAINEN HAKUKRITEERIT TÄYTTÄNEESTÄ TUTKIMUKSESTA HAVAITSI, ETTÄ AY-LIIKKEEN YHTEYS TULOEROIHIN ON NIITÄ PIENENTÄVÄ.

Pasquale Tridico (2017) tarkasteli tulonjakoon yhteydessä olevia tekijöitä 23 länsimaan paneeli-aikasarja-aineistolla 1990–2013. Tutkimuksen mukaan ay-liikkeen heikentyminen lisäsi tuloeroja gini-kertoimella mitattuna länsimaissa. Muita tuloeroja lisääviä tekijöitä olivat finansiaatio, työn joustavuuden kasvu työoikeuden näkökulmasta ja hyvinvointivaltion leikkaukset. Tutkimuksen tulosten mukaan ulkomaiset investoinnit, tuonnin osuus bkt:stä, työttömyys, toisen asteen koulutuksen suorittaneiden osuus, talouskasvu ja yritysveron taso eivät vaikuttaneet tuloeroihin tutkimusajanjaksolla.

Chauvel ja Schröder (2017) tutkivat ay-liikkeen yhteyttä pitkällä, noin sadan vuoden aikasarjalla. Myös heidän tutkimuksensa vahvisti ay-liikkeen ja tuloerojen negatiivisen yhteyden. Tämän tutkimuksen mukaan ay-liikkeen heikentyminen lisää tuloeroja, mikä taas johtaa pitkällä aikavälillä ay-liikkeen vahvistumiseen järjestäytymisasteella mitattuna. Chauvel ja Schröder eivät kuitenkaan sisällyttäneet analyysiinsä vakioiteja, eikä tätä tutkimusta voi suoraan verrata muihin Taulukon 2 tutkimuksiin.

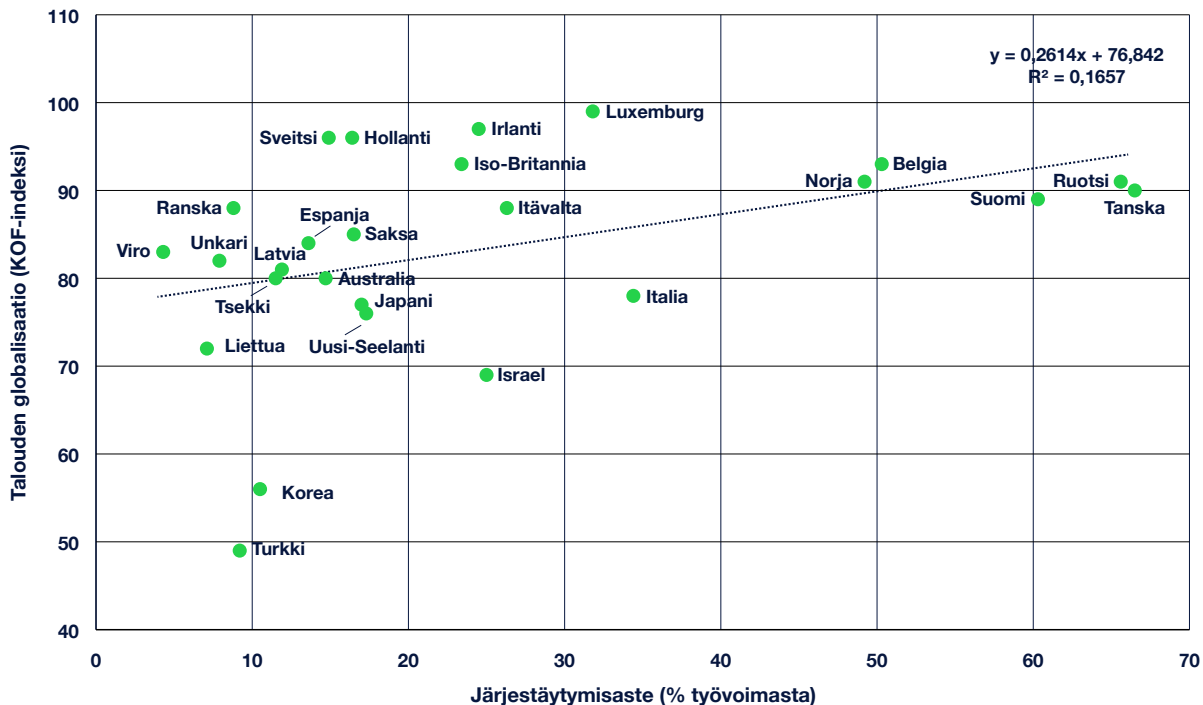
Daniel Auguste (2018) tutki ay-liikkeen yhteyttä tuloeroihin talouden globalisaatiota tarkastelleen tutkimuksen osana. Tutkimuksen aineisto kattoi vuodet 1990–2009. Tässä tutkimuksessa ay-liikkeen yhteyttä mitattiin liittoon kuuluvien osuutena työvoimasta. Tutkimuksen mukaan ay-liike on yhteydessä tuloerojen vähentymiseen. Lisäksi tuloeroja vähentävät maahanmuuttajien osuus väestöstä, sosiaalimenojen osuus bkt:stä ja maan vauraus (BKT per capita). Tuloeroja lisäävät väestön koko ja korkeasti koulutettujen osuus väestöstä. Talouden globalisaatiolla ja työvoiman tuottavuudella (labour productivity) ei havaittu vaikutusta tuloeroihin.

Natercia Fortuna ja Antonio Neto (2020) tarkastelivat tuloeroja lisääviä ja vähentäviä tekijöitä 35 OECD-maan aineistolla ajanjaksolla 1993–2017. Tulosten mukaan tuloerot kaventuivat tehokkaammin, jos maassa on sekä korkea järjestäytymisaste että laaja työehtosopimusten kattavuus. Näistä kahdesta tekijästä työehtosopimusten kattavuus oli vaikuttavampi tekijä, vaikka myös järjestäytymisasteella havaittiin tuloeroja kaventava vaikutus. Tutkimuksen mukaan yhden prosenttiyksikön lisäys työehtosopimisen kattavuuteen vähentää tuloeroja 0,3 prosenttia. Natercia Fortuna ja Antonio Neto (2020) vakioivat bkt:n kasvun ja työnlaisäädännön vaikutuksen. Niillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä tuloeroihin gini-kertoimella mitattuna.

Jokainen hakukriteerit täyttäneestä tutkimuksesta havaitsi, että ay-liikkeen yhteys tuloeroihin on niitä pienentävä. Tulosaatiin tutkimusten sisällysluetteloiden mukaan toisistaan tietämättömien tutkimusten mukaan eri vakioiteja, maita ja aikasarjoja käyttäen.

Ammattiyhdistysliikkeen yhteys kilpailukykyyn

Talouden kilpailukykyä tarkasteltiin työn tuottavuuden, yritysten liikevoiton ja investointien näkökulmista (Doucouliagos, Freeman & Laroche 2017). Lisäksi talouden kilpailukykyä tarkasteltiin pääoman ulosvirtauksen (Shin & Lee 2019) ja talouskasvun Nguyen-Van & Terraz (2021) kautta. Alla olevassa kuviossa 4 tarkastelen järjestäytymisasteen yhteyttä kansantalouden avoimuuteen KOF-instituutin³ tarjoaman indeksin perusteella.

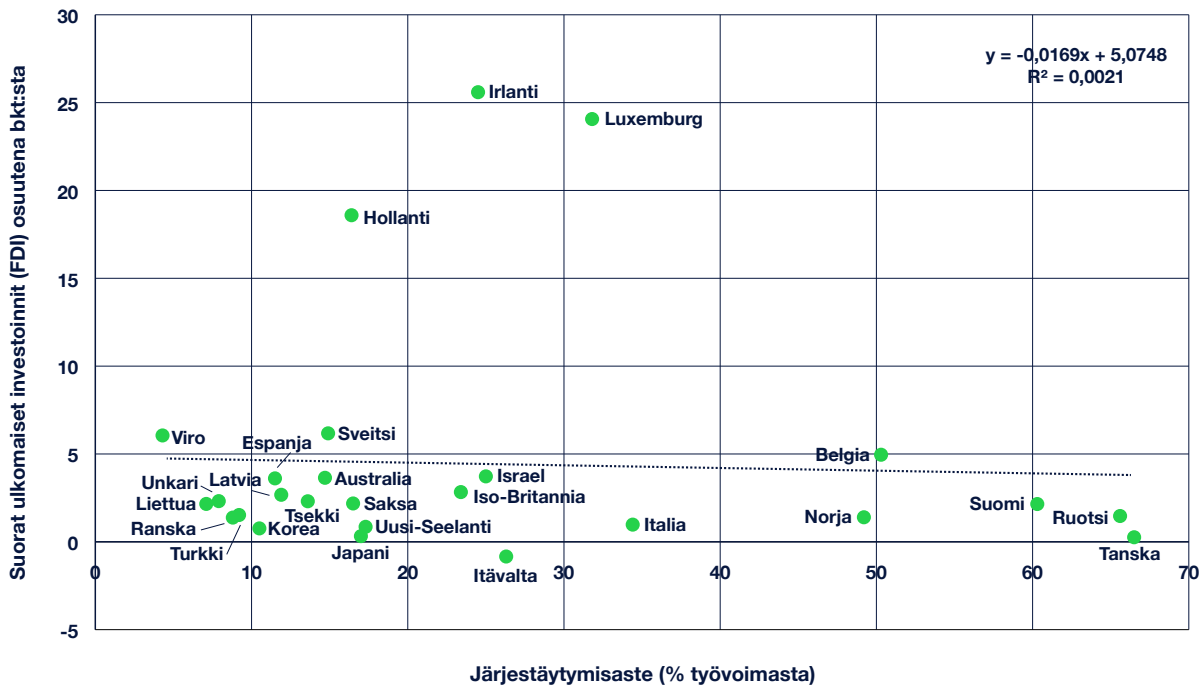
Kuvio 4. Järjestäytymisasteen yhteys talouden globalisaatioon 25 OECD-maassa vuonna 2018*
Lähde: Visser 2019; KOF 2021.

R=0,40, p<0,05**

Selvityksessä käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot ovat 0,1(), 0,05 (**) ja 0,01 (***)

Kuviossa 4 tarkastelen järjestäytymisasteen yhteyttä talouden globalisaatioon. Vertailun perusteella maiden välillä on tilastollisesti merkitsevää eroa. Kattavasti järjestäytyneet maat ovat matalasti järjestäytyneitä maita useammin avoimempia talouksia talouden globalisaation näkökulmasta. Muuttujien välinen korrelaatio (R) on 0,4 ja se on tilastollisesti merkitsevää p-tasolla 0,05 (erehtymisriski alle 5 prosenttia).

³Talouden globalisaatiota mitataan KOF Konjunkturschungsstelle (Swiss Economic Institute 2021) indeksillä, joka koostuu viidestä komponentista. Ne ovat indeksissä samanpainoisia (20 %/komponentti). Indeksien osat ovat ulkomaiset investoinnit, sijoitusvarallisuus, ulkomaan velka, varallisuus ulkomailla ja valtion työ- ja pääomaverotulot ulkomailla työskentelevistä työntekijöistä.

Kuvio 5. Järjestäytymisasteen yhteys suoriin ulkomaisiin investointeihin (FDI, foreign direct investments) BKT-osuutena (%). 25 OECD-maan keskiarvo 2009–2019 kehityksestä. Lähde: Visser 2019; Maailmanpankki 2021b.

$R = -0,04$ $p > 0,1$

Selvityksessä käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot ovat 0,1(), 0,05(**) ja 0,01(***)

Kuviossa 5 tarkastelen järjestäytymisasteen yhteyttä ulkomaisiin investointeihin BKT-osuuden keskiarvon perusteella. Esimerkiksi Suomen tapauksessa y-akselin arvo 2,1 tarkoittaa, että vuodesta 2009 vuoteen 2019 ulkomaiset investoinnit olivat keskimäärin 2,1 prosenttia BKT:stä.

Tunnuslukujen ($R = -0,04$, $p > 0,1$) perusteella järjestäytymisaste ei ole yhteydessä suoriin ulkomaisiin investointeihin OECD-maissa. Näin ollen ei voida sanoa, että liittoihin järjestäytyminen heikentäisi tai vahvistaisi maan taloudellista asemaa ulkomaisten investointien näkökulmasta. Tulos on samansuuntainen, jos selittäväenä muuttujana käytetään työehtosopimusten piirissä olevien osuutta työvoimasta.

Taulukko 2. Ay-liikkeen yhteys kilpailukykyyn kirjallisuuden valossa.

ARTIKKELI	VAIKUTUS (+ / - / 0)	LISÄINFORMAATIOTA
Doucoulagos, Freeman, & Laroche (2017)	+ / 0 / -	Ay-liikkeen yhteys työn tuottavuuden tasoon järjestäytymisasteella mitattuna on neutraali yleisellä tasolla, pois lukien koulutus- ja rakennusala, joissa yhteys tuottavuuteen on positiivinen. Yhteyttä tuottavuuden kasvuun tai työntekijöiden tyytyväisyyteen ei tutkimuksessa havaittu. Yritysten liikevoittoon ja investointeihin ay-liikkeen yhteys on negatiivinen, mutta tämä negatiivinen yhteys on heikentynyt 2000-luvulla.
Shin & Lee (2019)	+	Korkeampi järjestäytyminen ja työehtosopimusten kattavuus lisäävät todennäköisyyttä, että yritykset pysyvät maassa tai palaavat sinne. Pääomapaon vähentyminen johtuu palkkajoustoista, vahvemmasta työntekijöiden osaamisesta ja työmarkkinoiden ennustettavuudesta.
Nguyen-Van & Terraz (2021)	- / 0	Ay-liikkeen voima (mitattuna indeksillä, jossa komponentteina työntekijöiden järjestäytymisaste, koordinaatioaste ja työehtosopimusten kattavuus) hidastaa talouskasvua tilastollisesti melkein merkitsevällä tasolla. Talouskasvua hidastavat erityisesti inflaatio ja julkisten menojen osuus BKT:stä. Talouskasvua vauhdittavat ulkomaankaupan osuus BKT:stä, inhimillinen pääoma ja historiallisesti vahva talouskasvu. Yksityisillä investoinneilla, väestönkasvulla ja t&k-rahoituksella ei havaittu yhteyttä talouskasvuun, kun edellä mainitut tekijät oli vakioitu.

+ merkki ilmaisee, että tutkimuksen mukaan ay-liikkeen yhteys talouteen on sitä vahvistava.

- merkki tarkoittaa päinvastaista tulosta ja 0 tarkoittaa yhteyden puuttumista.

Päätulos tutkimuskysymyksen kannalta.

Taulukko 2 tarjoaa viimeaikaisen kirjallisuuden tulokset asiasta.

AY-LIIKKEEN YHTEYDESTÄ TALOUSKASVUUN ON LÖYDETTÄVISSÄ MONTA TULKINTAA VIIMEISIMMÄN KIRJALLISUUDEN NÄKÖKULMASTA.

Doucouliagosin, Freemanin ja Laroche (2017) kvantitatiivinen meta-analyysi sisälsi 301 tutkimusta ay-liikkeen yhteydestä talouskasvuun. Tutkimuksen mukaan ay-liikkeen yhteys on talouskasvua haittaava yritysten liikevoiton ja investointien näkökulmista. Sen sijaan yhteyttä ei löytynyt työn tuottavuuteen tai sen kasvuun - poikkeuksena koulutus- ja rakennusala, joihin ay-liikkeen yhteys oli talouskasvua voimistava.

Mi Jeong Shin ja Chia-yi Lee (2019) tutki pääoman ulosvirtauksen yhteyttä järjestäytymisasteeseen ja työehtosopimusten kattavuuteen. Näillä mittareilla vahvempi ay-liike vähensi yritysten ulkomaille siirtymisen todennäköisyyttä. Tutkijat selittivät havaintojaan työmarkkinoiden ennustettavuudella, työntekijöiden vahvemmalla osaamisella ja palkkajousten mahdollisuudella kriisitilanteissa.

Phu Nguyen-Van ja Isabelle Terraz (2021) havaitsivat lähes tilastollisesti merkitsevällä tasolla, että ay-liike heikentää talouskasvua. Ay-liike ei kuitenkaan tutkimuksen mukaan vaikuttanut yksityisiin investointeihin, työntekijöiden henkiseen pääomaan tai tuotekehityspanostuksiin. Ay-liikettä voimakkaammin talouskasvua hidastivat inflaatio ja julkisten menojen osuus bkt:stä. Tutkimuksen mukaan talouskasvua vauhdittivat ulkomaankaupan osuus bkt:stä, työntekijöiden inhimillinen pääoma ja suotuisa talouskehitys historiassa.

Ay-liikkeen yhteydestä talouskasvuun on siis löydettävissä monta tulkintaa viimeisimmän kirjallisuuden näkökulmasta. Vaikka ay-liike näyttäisi haittaavan ulkomaisia investointeja (Doucouliagos, Freeman, & Laroche 2017; myös Owen 2015), se vaikuttaisi myös vähentävän yritysten muuttoa ulkomaille (Shin & Lee 2019; myös Peters & Scheider 2000). Kuten Nguyen-Van ja Terraz (2021) osoittavat, ay-liikkeen heikko yhteys talouskasvuun on hyvin riippuvainen muuttujavalinnoista ja useat muut tekijät ovat ay-liikettä voimakkaammassa yhteydessä talouskasvuun. Aiempiin tutkimuksiin verrattuna Nguyen-Van ja Terraz (2021) tekevät osittain samansuuntaiset havainnot kuin Aidt ja Tzannos (2008). Heidän mukaansa järjestäytymisaste ei ole yhteydessä talouskasvuun, mutta työehtosopimusten kattavuus on. Tämä korrelaatio on negatiivinen.

Tässä selvityksessä analysoin ammattiyhdistysliikkeen yhteyttä talous- ja sosiaalipolitiikkaan tuloerojen ja kilpailukyyn näkökulmista. Selvityksen tarkoitus on osallistua ay-liikkeen yhteiskunnallisesta roolista käytävään keskusteluun viimeisimpien tutkimusten ja empiiristen aineistojen näkökulmasta.

Selvityksen perusteella ay-liikkeen toiminta näyttäisi kaventavan tuloeroja ja vähentävän köyhyyttä. Lisäksi sosiaalimenojen osuus bkt:sta vähentää tuloeroja, kun talouden globalisaatio rahoitusmarkkinoiden vallan kasvulla mitattuna (financialization) lisää niitä. Talouden globalisaatio ulkomaan kaupan lisääntymisen kautta ei ole yhteydessä tuloerojen kasvuun.

Kilpailukyyn ay-liikkeen yhteydet ovat monimutkaisempia siten, että yksiselitteistä vastausta ay-liikkeen vaikutuksesta ei voida antaa. Talouden globalisaatiossa pitkälle edenneissä maissa työntekijöiden järjestäytymisaste on muita useammin korkea, eli ay-liikkeen vaikutusvalta korreloi talouden avoimuuden kanssa. Kuitenkin suorien ulkomaisten investointien kehitykseen vuosina 2009–2019 ay-liikkeellä ei ole yhteyttä (Kuvio 5). Empiirisen kirjallisuuden perusteella ay-liikkeen toiminta vähentää pääomapakoa OECD-maissa lisäten todennäköisyyttä, että yritykset palaavat lähtömaahan.

Poliittisessa keskustelussa ay-liikettä arvostellaan työssäkävien jäsentensä edun yksipuolisesta painottamisesta. Selvityksen mukaan tämä ei näytä pitävän paikkaansa tulonjaon ja kilpailukyyn näkökulmista. Sen sijaan järjestäytynyt ay-liike näyttäisi edistävän rahatulojen jakautumista tasaisesti työmarkkinoiden sisä- ja ulkopiiriläisten välillä OECD-maissa.

Näin ollen ay-liikkeen järjestäytymisellä on OECD-maissa tuloeroja kaventava vaikutus ilman yksiselitteisiä taloudellisia haittavaikutuksia.

Jos talous- ja sosiaalipolitiikan tavoitteena on tuloerojen kaventaminen, palkansaajia on suositeltavaa kannustaa ay-jäsenyyteen (myös Hessamani ja Baskaran [2015]).

Kirjallisuus

Aidt, Toke S.c. and Zafiris Tzannatos. "Trade unions, collective bargaining and macroeconomic performance: a review." *Industrial Relations Journal* 39.4 (2008): 258–295.

Auguste, Daniel. "Income inequality, globalization, and the welfare state: Evidence from 23 industrial countries, 1990–2009." *Sociological Forum*. Vol. 33. No. 3. 2018.

Chauvel, Louis, and Martin Schröder. "A Prey-Predator Model of Trade Union Density and Inequality in 12 Advanced Capitalisms over Long Periods." *Kyklos* 70.1 (2017): 3–26.

Doerrenberg, Philipp, and Andreas Peichl. "The impact of redistributive policies on inequality in OECD countries." *Applied Economics* 46.17 (2014): 2066–2086.

Doucouliaagos, Hristos, Richard B. Freeman, and Patrice Laroche. *The economics of trade unions: A study of a research field and its findings*. Taylor & Francis, 2017.

Engler, Fabian. "Political parties, globalization and labour strength: Assessing differences across welfare state programs." *European Journal of Political Research* (2020).

Fortuna, Natércia, and António Neto. "The impact of labour market institutions on income inequality: evidence from OECD countries." *Applied Economics Letters* (2020): 1–4.

Freeman, Richard B., and James L. Medoff. "What do unions do." *Indus. & Lab. Rel. Rev.* 38 (1984): 244.

Hessami, Zohal & Baskaran, Thushyanthan (2015) Has globalisation affected collective bargaining? An empirical test, 1980–2009. *The World Economy* 38 (12), 1880–1911.

Jensen, Carsten. "Two sides of the same coin? Left-wing governments and labour unions as determinants of public spending." *Socio-Economic Review* 10.2 (2012): 217–240.

KOF (2021) Index of Globalisation. URL:<http://globalization.kof.ethz.ch/>

Lindbeck, Assar, and Dennis J. Snower. "The insider-outsider theory of employment and unemployment." MIT Press Books 1 (1989).

Maaailmanpankki (2021a) Poverty and equality-database. URL: (avattu 15.3.2021) <https://databank.worldbank.org/source/poverty-and-equity> (avattu 15.3.2021).

Maaailmanpankki (2021b) Foreign direct investment data base. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD> (avattu 7.5.2021).

Nguyen-Van Phu & Terras Isabelle (2021) When union's activity matters: the impact of union centralization on economic growth in OECD countries. *Applied Economics* 2021/10 1–14

Owen, Erica. "Unionization and restrictions on foreign direct investment." *International Interactions* 39.5 (2013): 723–747.

Rueda, David. "Insider-outsider politics in industrialized democracies: The challenge to social democratic parties." *American Political Science Review* (2005): 61–74.

Rueda, David. Social democracy inside out: Partisanship and labor market policy in advanced industrialized democracies. Oxford University Press on Demand, 2007.

Shin, Mi Jeong, and Chia-yi Lee. "Labor Market Institutions and Outward Foreign Direct Investment in OECD Countries." *International Interactions* 45.5 (2019): 781–803.

Solt, Frederick. "The standardized world income inequality database." *Social science quarterly* 97.5 (2016): 1267–1281.

Tridico, Pasquale. "The determinants of income inequality in OECD countries." *Cambridge Journal of Economics* 42.4 (2018): 1009–1042.

Visser (2019) ICTWSS (Database on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts) Database version 6.1. Amsterdam: Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS), University of Amsterdam. November 2019. (Luettu 8.4.2021).

WID (2021) World Inequality database. URL: <https://wid.world/> (avattu 15.3.2021)

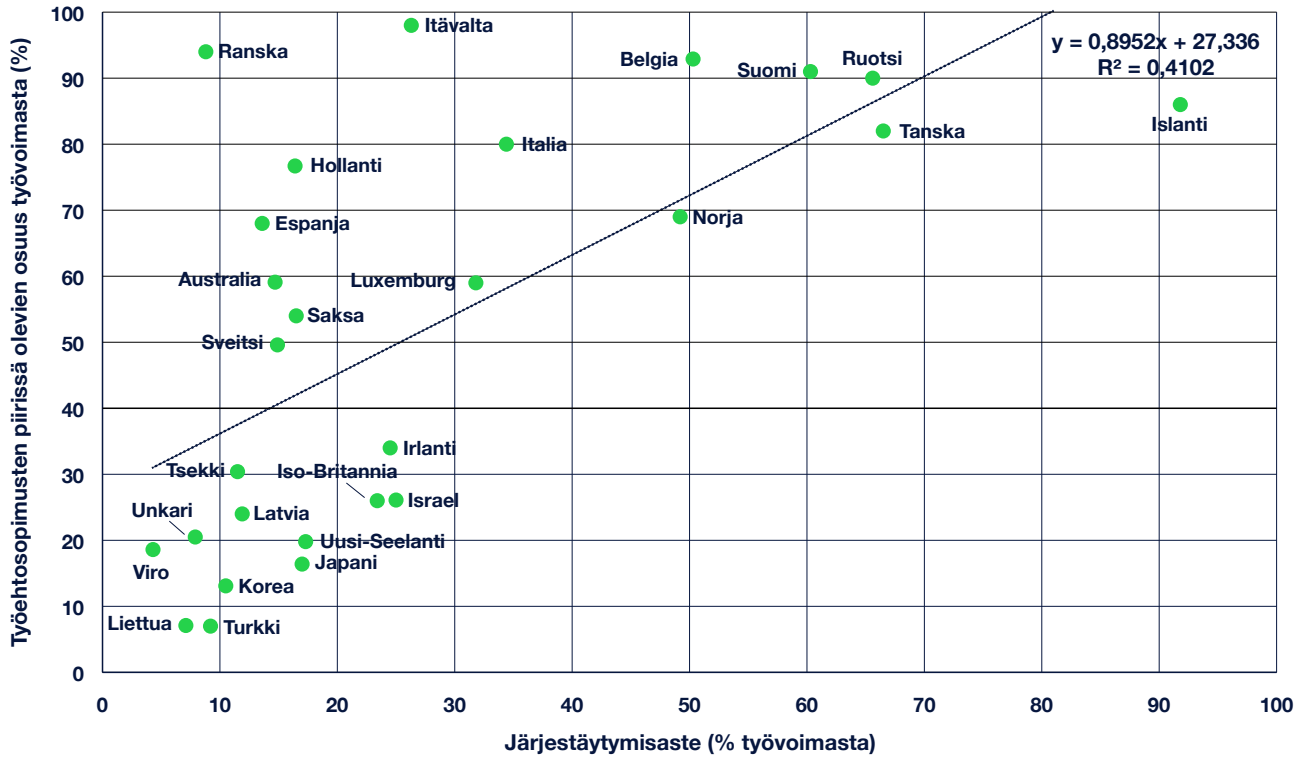
Liite 1: Menetelmät ja aineisto

Kirjallisuuskatsauksen aineistona käytän seitsemää empiiristä vertaisarvioitua tutkimusta. Aineiston systemaattisessa keräämisessä hyödynsin Web of Science (Thomson Reuters, 2021), Google Scholar ja International Bibliography of the Social Sciences (ProQuest 2021). Käytin seuraavia hakusanoja selittävän muuttujan osalta: "Trade union density", "trade unionism", "deunionization", "bargaining coverage", "labor market institutions". Sosiaalimenojen ja tuloerojen osalta selitettävän muuttujan hakusanat olivat seuraavat: "social spending / expenditure", "inequality", "income distribution", "gini coefficient". Kilpailukyvyn ja talouskasvun hakusanat olivat: "foreign direct investment /s / FDI", "Outward foreign investment / OFDI", "international competitiveness", "economic growth".

Asiasanahaun lisäksi etsin analysoitavia tutkimuksia kriteerit täyttävien tutkimusten lähdeluetteloista ja niihin viitanneista tutkimuksista. Suoritimme analyysin kohteena olevien artikkelien etsinnän helmikuussa 2021. Hakusanoilla löydettyistä 1 265 yksittäisestä tutkimuksesta alustavaan tarkasteluun avainsanojen ja otsikon perusteella valikoitui 87 tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksessa uudelleen analysoitavat tutkimukset on julkaistu vuonna 2016 tai sen jälkeen. Analysoivat tutkimukset ovat keskenään vertailukelpoisia niiden päätuloksen osalta. Ne paikantavat itsensä ay-liikkeen vaikutuksesta käytävään keskusteluun ja lähestyvät aihetta kvantitatiivisesti länsimaiden tasolla.

Valitsin seitsemän vertaisarvioitua tutkimusta seuraavien kriteerien perusteella. Ensiksi tutkimuksen piti analysoida ay-liikkeen yhteyttä ja vaikutusta länsimaihin siten, että tutkimus paikansi itsensä osaksi tätä keskustelua johdanto- tai teoriaosissaan. Toiseksi empiirisen näkökulman tuli mitata ay-liikkeen yhteyttä gini-kertoimella tai ylimmän kymmenyksen rahatuloilla mitattuna. Kilpailukykykäsitteen moniulotteisuuden vuoksi sitä tarkasteltiin työn tuottavuuden, yritysten liikevoiton ja investointien näkökulmista (Doucouliagos, Freeman & Laroche 2017). Lisäksi talouden kilpailukykyä tarkasteltiin pääoman ulosvirtauksen (Shin & Lee 2019) ja talouskasvun Nquyen-Van & Terraz (2021) kautta. Kolmanneksi analyysiin hyväksytyt tutkimukset tuli testata useampia ay-liikekeskustelun paneeli-aikasarja-menetelmällä (pooled data analysis). Huolimatta tilastollisten menetelmien keskinäisistä eroavaisuuksista laskentaprosesseissa, kriteereissä ja taustalla olevissa oletamuksissa, näiden tulosten keskinäinen vertailu on mahdollista toteuttaa yleisellä tasolla (Plümper et al., 2005). Lisäksi taloudellisen kilpailukyvyn osalta aineistoon hyväksyttiin yksi kvantitatiivinen meta-analyysi, joka toi yhteen 301 vaikuttavuustutkimuksen havainnot (Doucouliagos, Freeman & Laroche 2017).

Liite 2: Järjestäytymisaste ja työehtosopimusten piirissä olevien osuus työvoimasta

*Kuvio 6. Järjestäytymisasteen yhteys työehtosopimusten piirissä olevien osuuteen työvoimasta 25 OECD-maassa 2018**
Lähde: ICTWSS 2021.

R=0,64, p<0,01*** (<0,001)

Selvityksessä käytetyt tilastollisen merkitsevyyden tasot ovat 0,1(), 0,05 (**) ja 0,01 (***)

